

CONCLUSIONS

Jornada sobre el rol de les dones en els models empresarials de l'economia social: l'emprenedoria social i el cooperativisme

0. Introducció

Aquestes conclusions són la síntesi de les aportacions fetes per les ponents i pels i les participants a la *Jornada sobre el rol de les dones en els models empresarials de l'economia social: l'emprenedoria social i el cooperativisme* que va tenir lloc el 26 de setembre de 2014 a Sant Boi de Llobregat. La jornada, organitzada per l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, estava emmarcada en les activitats prèvies al **4t Congrés de les dones del Baix Llobregat** i hi van participar un total de 50 persones -44 dones i 6 homes-.

Per tal de centrar el tema, es va fer la presentació de l'estudi *Femení plural: les dones a l'economia cooperativa* elaborat per Elba Mansilla, Joana G. Grenzner i Silvia Alberich i es van explicar les experiències de les cooperatives Fil a l'agulla, Suara i Dones Solidàries Pa'lante. En un segon moment, es van dur a terme tres tallers simultanis oberts a les persones participants: el taller 1 sobre l'economia social i l'ocupació femenina; el taller 2 sobre la participació de les dones en l'àmbit econòmic i el taller 3 sobre el rol dels municipis en l'impuls de l'economia social i l'ocupació femenina.

1. La participació de les dones en l'àmbit econòmic: l'economia social com a porta d'entrada

Crisi econòmica i ocupació femenina

La participació de les dones al mercat de treball està marcada per la **divisió sexual del treball** que assigna a les dones la responsabilitat sobre les tasques tot situant-les en una relació feble amb el treball remunerat. Malgrat en un primer moment la crisi va tenir un impacte molt important en l'ocupació masculina -sobretot pel fet d'impactar en sectors de producció molt masculinitzats- ara la situació crítica ja s'ha extès a d'altres sectors -fortament feminitzats- com el dels serveis. Alhora, el context de reducció de prestacions dels serveis públics i de disminució de renda disponible a les llars, **augmenta la pressió sobre les dones i limita la seva participació** en el mercat de treball formal.

L'economia cooperativa: què és

Les cooperatives de treball es caracteritzen bàsicament per tres elements fonamentals: la **propietat col·lectiva** dels mitjans de producció, la **gestió democràtica** per part dels i les treballadores i la **responsabilitat social** . Això implica diferències importants respecte dels altres models empresarials: en primer lloc, hi ha un canvi de concepte en la relació entre binomi capital-propietat i força de treball, ja que en el cas de les cooperatives els i les treballadores són alhora els/les propietaris/àries de l'empresa. En segon lloc, l'assumpció de la responsabilitat social genera un implicació intensa amb el territori on neixen les iniciatives. I en tercer lloc, es creen mecanismes de suport mutu entre les cooperatives de treball -intercooperació-¹.

L'economia cooperativa no és una novetat sinó que té una llarga trajectòria a Catalunya tant en el terreny de la producció com del consum. Des de les primeres cooperatives de teixidors de finals del S.XIX, passant per les cooperatives de consum o les d'habitatge que han permès construir barris sencers -com és el cas del barri de Ciutat Cooperativa a Sant Boi de Llobregat-.

Economia cooperativa i economia feminista

L'economia cooperativa, en la seva concepció de la producció i del treball, dibuixa una oportunitat per a transformar l'economia i les nostres formes de participar-hi, tot **posant la vida al centre de les nostres prioritats** . Tal i com proposa l'economia feminista, l'economia social situa els projectes empresarials al servei de les persones, la qual cosa podria servir a les dones i al conjunt de la societat per a generar un **canvi de model econòmic** que reconegui tot els treballs -també els de cura- i distribueixi els recursos de manera més equitativa, des de la lògica del sosteniment de la vida.

Ahora, l'organització horitzontal i l'oportunitat per a l'ocupació femenina, implica un **qüestionament del model androcèntric** d'organització de la vida quotidiana, del model de *breadwinner* -guanyador de pa- en el qual són els homes els que ostenten la responsabilitat de dotar les llars de recursos materials mentre que les dones són les encarregades de la cura.

Les dones són més d'un 50% de les persones que formen part de cooperatives a Catalunya i la major part de les cooperatives de treball (un 71,3% segons Aracoop) desenvolupen la seva activitat en el sector serveis; un sector molt feminitzat.

---

¹ (2014) Alberich, S., Grenzner, J., Mansilla, E.,: [Femení plural. Les dones a l'economia cooperativa](#).

2. L'economia social i l'ocupació femenina

La conciliació als models empresarials cooperatius

El model cooperatiu permet als i les treballadores **l'autorganització del temps** i del **ritme de treball** -sempre en el marc de les seves necessitats de producció- de tal manera que resulta més fàcil poder combinar el temps de treball productiu i de treball reproductiu en relació a les diferents necessitats al llarg del cicle vital. Alhora, això permet visibilitzar i reconèixer el treball de cura no remunerat que es desenvolupa diàriament per al sosteniment de la vida.

Malgrat que el model d'empresa afavoreix la compatibilitat de temps i treballs, això no és una qüestió purament organitzativa sinó de **projecte i valors**. Calen sensibilitats, compromís i reflexió permanent sobre la pròpia activitat per tal de trencar la inèrcia del mercat de treball, de la segregació, i aconseguir posat els projectes al servei de les persones.

El fet de donar resposta a les necessitats de conciliació d'homes i dones es vincula directament amb la idea de **tenir cura dels equips de treball**, entenent que aquests són la base del projecte empresarial i que cal mantenir-los i fer-los créixer al llarg del temps.

Els lideratges als models empresarials de l'economia social

La **forma d'organitzar la presa de decisions** a les cooperatives de treball implica una major distribució del lideratge i facilita que les dones hi estiguin presents. Alhora, altres factors com la major capacitat de compatibilitzar els temps laborals i personals o la **major visibilitat de les dones** faciliten que en el marc del treball cooperatiu es desenvolupin **lideratges femenins**.

Malgrat tot, es constaten les dificultats en la creació i manteniment de lideratges fruit de la socialització diferenciada d'homes i dones i de la pressió del context de l'economia de mercat.

L'apoderament i la participació de les dones en l'àmbit econòmic

Un dels elements que diferencia l'economia cooperativa és la propietat sobre els mitjans de producció i l'assumpció de responsabilitats respecte del propi projecte empresarial. En aquest sentit es valora que l'economia social és, clarament, un **espai d'apoderament per a les dones**. La participació activa, però, i la capacitat de colideratge i de treball en equip requereixen formació expressa i explícita. Les cooperatives, doncs, en molts casos, inverteixen recursos en la formació per a l'apoderament de les sòcies treballadores.

L'oportunitat de fer emergir economia sumergida

L'economia social propicia la creació d'espais de suport mutu i de processos d'apoderament la qual cosa obre un context d'oportunitat per a fer emergir economia sumergida, sobretot la femenina, vinculada a les tasques de cura. L'experiència de formalitzar la pròpia activitat implica una millora de les condicions de vida de les dones però també els aporta capacitat de decisió i negociació sobre el seu treball. Es constata, però que la situació econòmica actual fa difícil la viabilitat d'aquests projectes, a no ser que rebin un suport per part d'administracions públiques o entitats socials.

3. El rol dels municipis en l'impuls de l'economia social

Les dificultats en la creació de cooperatives

Les persones, i en particular les dones que s'inicien en un procés de construcció d'una cooperativa es troben amb moltes traves i manca d'informació, tant administrativa, com jurídicolegal, etc... En molts casos, les persones que treballen als serveis de suport a l'emprenedoria de les administracions públiques no coneixen prou a fons el model de cooperativa de treball ni el que suposa, amb la qual cosa no donen la informació adequada ni acompanyen els processos de creació. I en d'altres, són les gestories les que, per desconeixement, en desaconsellen la constitució.

D'altra banda, les persones que volen crear cooperatives sovint es troben problemes d'accés al crèdit, ja que les entitats financeres dubten d'entrada de la seva viabilitat.

Propostes locals d'actuació per a l'impuls de les cooperatives

En primer lloc, es proposa cedir espais/ serveis infrautilitzats o que no s'usen en un horari concret per a persones que s'estan organitzant en cooperatives o per fer-hi activitats de cooperatives ja existents - com ja s'està fent a Sant Carles de la Ràpita-.

En segon lloc, es planteja estimular la contactació pública de cooperatives a través de les clàusules socials.

En tercer lloc, es suggereix afavorir la formació sobre els models empresarials vinculats a l'economia social a les persones que treballen als diferents àmbits de l'administració local per tal de millorar la capacitat de resposta davant les demandes vinculades a la creació de cooperatives.

I, finalment, es proposa crear programes per tal de facilitar l'accés al crèdit de les dones que vulguin crear cooperatives entenent-los com a programes de creació d'ocupació. En aquesta línia, les administracions locals podrien actuar com avalistes solidaris davant les entitats de finançament.